

گزیده تاریخ ادبیات سال‌های دوم، سوم و چهارم عمومی

آثار	قرن	شاعر یا نویسنده
در کوچه‌ی آفتاب، تنفس صبح، آینه‌های ناگهان، ظهر روز دهم، مثل چشمه، مثل رود (برای نوجوانان) و به قول پرستو (برای نوجوانان)	معاصر	دکتر قیصر امین‌پور: شاعر و نویسنده
برزگران دشت خون، آن‌جا که حق پیروز است (واقعه‌ی عاشورا) و مرثیه‌ای که ناسروده ماند	معاصر	پرویز خرسند: نویسنده
سرود درد، سرود سپیده، بانگ چرس	معاصر	حمید سبزواری (حسین ممتحنی): از شاعران انقلاب اسلامی
فاطمه فاطمه است، کویر، هبوط، مسئولیت شیعه بودن	معاصر	دکتر علی شریعتی: متفکر، جامعه‌شناس و نویسنده
چوب به دست‌های ورزشی، «آی باکلاه، آی بی کلاه»، عزاداران بیل، گور و گهواره، گاو، توپ، ترس و لرز	معاصر	غلامحسین ساعدی (مشهور به گوهر مراد): داستان‌پرداز و نمایش‌نامه‌نویس
از آسمان سبز، از این ستاره - تا آن ستاره (ویژه‌ی نوجوانان)، دری به خانه‌ی خورشید	معاصر	سلمان هراتی: شاعر
ارتباط ایرانی (رمان)	معاصر	علی مؤذنی: نویسنده
هم‌صدا با خلق اسماعیل و گنجشک و جبرئیل	معاصر	سیدحسن حسینی: شاعر
سیر حکمت در اروپا، آیین سخنوری، تصحیح کلیات سعدی، تصحیح دیوان حافظ و ...	معاصر	محمدعلی فروغی (ملقب به ذکاءالملک): از بزرگان علم و ادب و حکمت معاصر
صفیر سیمرخ، روزها، جام جهان‌بین، آواها و ایماها	معاصر	محمدعلی اسلامی‌ندوشن: نویسنده و شاعر
شوهر آهو خانم، شادکامان درّه‌ی قره‌سو، شلغم میوه‌ی بهشته و بوته‌زار	معاصر	علی‌محمد افغانی: رمان‌نویس
فجر اسلام، دو قدم تا قاف، انسان میوه‌ی نخل، اشراق	معاصر	میناق امیرفجر: داستان‌نویس
ترجمه‌های «ذن چیست؟» و «ماه نو و مرغان آواره»	معاصر	پاشایی . ع: مترجم و نویسنده
دو مجموعه شعر: سفر سوختن و آواز گلستگ	معاصر	فاطمه راکعی: شاعر دوره‌ی انقلاب اسلامی
بوف کور، سگ ولگرد، سه قطره خون، اصفهان نصف جهان و پروین دختر ساسان	معاصر	صادق هدایت: داستان‌نویس
تهران مخوف (نخستین رمان اجتماعی درباره‌ی وضع حقارت‌آمیز زنان ایرانی) و جلد دوم آن به نام «یادگار شب» منتشر شد.	معاصر	مرتضی مشفق کاظمی: نویسنده
مجمع دیوانگان (نخستین اتوبیای (= آرمانشهر) ادبیات معاصر)	معاصر	میرزا عبدالحسین صنعتی‌زاده‌ی کرمانی: نویسنده
رمان‌های روزگار سیاه (درباره‌ی تیره‌روزی زنان با الهام از «مادام کاملیا» اثر الکساندر دوما و آکنده از لغات عربی)، انتقام، انسان و اسرار شب (درباره‌ی تیره‌روزی زنان)	معاصر	عباس خلیلی: نویسنده
کلیدر، جای خالی سلوچ، لایه‌های بیابانی	معاصر	محمود دولت‌آبادی: داستان‌نویس
شهرناز	معاصر	یحیی دولت‌آبادی: نویسنده
ترجمه‌ی عظمت و انحطاط رومیان، ترجمه‌ی روح القوانين، تصحیح دیوان منوچهری، تصحیح دیوان حافظ، امثال و حکم و لغت‌نامه	معاصر	علی‌اکبر دهخدا: دانشمند، لغوی و نویسنده
کتاب احمد و مسالک‌المحسنین	معاصر	عبدالرحیم طالبوف: نویسنده‌ی ایرانی
چشمه‌ی روشن	معاصر	غلامحسین یوسفی: محقق و نویسنده
ادبیات و تعهد در اسلام و الحیاة	معاصر	محمد رضا حکیمی: نویسنده
قطعه‌ی قلب مادر	معاصر	ایرج میرزا: شاعر
تفسیر ارزشمند «المیزان» و «اصول فلسفه و روش رئالیسم»	معاصر	استاد علامه سید محمدحسین طباطبائی
چهل حدیث	معاصر	حضرت امام خمینی (ره): بنیان‌گذار جمهوری اسلامی
دیوان شعر (از ۲۴۸ قطعه شعر، ۶۵ شعر حالت مناظره)	معاصر	پروین اعتصامی: شاعر
قصاید فخیم و استوار و ...	معاصر	محمدتقی ملک الشعرای بهار: شاعر، محقق، استاد دانشگاه، روزنامه‌نگار و مرد سیاست
داستان‌ها: مدیر مدرسه، پنج داستان، زن زیادی، نون و القلم، از رنجی که می‌بریم / سفرنامه: خسی در میقات / مقالات: غرب‌زدگی، ارزیابی شتاب‌زده / ترجمه‌ها: قمارباز	معاصر	جلال آل احمد: نویسنده

آثار	قرن	شاعر یا نویسنده
آثار به شعر: مجموعه‌ی «زمستان»، مجموعه‌ی «آخر شاهنامه»، ارغنون، «از این اوستا» و «در حیات کوچک پاییز در زندان».	معاصر	مهدی اخوان ثالث (م. امید): نویسنده و شاعر
شعر «خوان هشتم» از مجموعه‌ی «در حیات کوچک پاییز در زندان»		
اشعار او در مجموعه‌ای به نام «هشت کتاب» منتشر شد.	معاصر	سهراب سپهری: شاعر و نقاش
بخارای من ایل من (با نثری روان و طنزآمیز ما را با فرهنگ اقلیمی ایل قشقایی آشنا می‌کند).	معاصر	محمدبهنم بیگی: نویسنده
با دماوند خاموش، از قرق تا خروسخوان، خانگی و آرش	معاصر	سیاوش کسرایی: (شاعر)
شبلی در آتش، از نخلستان تا خیابان	معاصر	علیرضا قزوه: شاعر و نویسنده
از گلوی کوچک رود	معاصر	مصطفی علی‌پور: شاعر دوره‌ی انقلاب
چشم‌هایش، چمدان، سالاری‌ها، ورق‌پاره‌های زندان، مجموعه داستان «نامه‌ها»، داستان «گیله‌مرد» از مجموعه داستان نامه‌ها انتخاب شده و تأثیر این داستان بر کتاب «زرنجی که می‌بریم» جلال آل احمد قابل مشاهده است.	معاصر	بزرگ علوی: داستان‌نویس
نخستین مجموعه داستان او «آتش خاموش»، سو و شون، جزیره‌ی سرگردانی	معاصر	سیمین دانشور: نویسنده (همسر جلال آل احمد)
سرود رگبار، عبور، در سایه‌سار نخل ولایت، خط خون، چمن لاله، تا ناکجا، دستچین	معاصر	سیدعلی موسوی گرماردی: شاعر نوپرداز و از پیشگازان شعر مذهبی قبل از انقلاب
مجموعه شعر: شیخوانی، از زبان برگ، در کوچه‌باغ‌های نیشابور، از بودن و سرودن، مثل درخت در شب باران، بوی جوی مولیان	معاصر	محمدرضا شفیعی کدکنی: شاعر، نویسنده، پژوهشگر
آثار پژوهشی: صور خیال در شعر فارسی، موسیقی شعر، تصحیح و توضیح اسرارالتوحید		
رهگذر مهتاب، طنین در دلتا، سد و بازوان، سفر پنجم، بیعت با بیداری، دیدار صبح	معاصر	طاهره صفارزاده: شاعر (از شاخص‌ترین شاعران مذهبی قبل از انقلاب)
«فرهنگ مهاجم، فرهنگ مولد» و «در بهشت شداد»	معاصر	جلال رفیع: نویسنده و روزنامه‌نگار
مجموعه داستان عمو غلام	معاصر	عبدالحسین وجدانی: نویسنده
آزادی و تربیت	معاصر	محمود صناعی
تپه‌ی برهانی	معاصر	حمیدرضا طالقانی
پیامبر	معاصر	زین العابدین رهنما
یکی بود یکی نبود (نخستین مجموعه داستان‌های کوتاه ایرانی انتشار در سال ۱۳۰۰)، دارالمجانین، سر و ته یک کرباس، تلخ و شیرین، هفت کشور، شورآباد، راه‌آب‌نامه، قصه‌های کوتاه برای بچه‌های ریش‌دار، قصه‌ی ما به سر رسید	معاصر	محمدعلی جمال‌زاده: نویسنده (آغازگر سبک واقع‌گرایی در نثر معاصر فارسی و پدر داستان‌نویسی)
اولین هفته‌نامه‌ی طنز پس از پیروزی انقلاب «گل‌آقا»	معاصر	کیومرث صابری: نویسنده و طنزپرداز
شرح زندگانی من (نمونه‌ی حسب‌حال نویسی)	معاصر	عبدالله مستوفی: نویسنده
با کاروان حله، نقد ادبی، فرار از مدرسه، بحر در کوزه، سرّی، بامداد اسلام، جست‌وجو در تصوف، پله‌پله تا ملاقات خدا، از چیزهای دیگر، «نه شرقی نه غربی، انسانی»، پیرگنجه در جست‌وجوی ناکجاآباد، ترجمه‌ی «قصه‌های دوشنبه»	معاصر	دکتر عبدالحسین زرّین‌کوب: نویسنده و محقق
طرحی از یک زندگی (شرح زندگی و افکار همسر خود دکتر علی شریعتی)	معاصر	پوران شریعت رضوی
سیاحت‌نامه‌ی ابراهیم بیگ	۱۲۹۰ - ۱۲۹۷	زین العابدین مراغه‌ای

آثار	قرن	شاعر یا نویسنده
نمایش‌نامه‌ها: هملت، مکبث، اتللو، لیرشاه، سروده‌های کوتاه معروف به «غزلواره» (سبک او متعلق به مکتب کلاسیسم)	۱۵۶۴-۱۶۱۶ م	ویلیام شکسپیر: شاعر و درام‌نویس (پدر نمایش‌نامه‌نویس انگلستان)
دیوید کاپرفیلد، آرزوهای بزرگ و داستان دو شهر	۱۸۱۲-۱۸۷۰ م	چارلز دیکنز: داستان‌نویس (انگلستان)
راه بشر سبع (درباره‌ی فاجعه‌ی فلسطین)	-	اثرل مائین: بانوی انگلیسی - نویسنده
برادران کارامازوف، ابله، خانه‌ی اموات و دهکده‌ی اسپانچکوف	۱۸۲۱-۱۸۸۱	داستایوسکی: رمان‌نویس (روسیه)
آناکارینا، رستاخیز، جنگ و صلح (تشریح اوضاع اجتماعی روسیه در هنگام لشکرکشی ناپلئون به آن کشور)	متولد ۱۸۲۸	لئون تولستوی (روسیه)
بینوایان، کارگران دریا، مردی که می‌خندد، گوژپشت نتردام	۱۸۰۲-۱۸۸۵	ویکتور هوگو: شاعر رمانتیک، ادیب و نویسنده (فرانسه)
نامه‌های آسیاب من و قصه‌های دوشنبه	۱۸۴۰ م-۱۸۹۷ م	آلفونس دوده: نویسنده (فرانسه)
«ژیل بلاس» نخستین رمان فرانسوی	۱۶۶۸-۱۷۴۷	آلن رنه لوساژ: نویسنده (فرانسه)
مائده‌های زمینی (زاده‌ی شور و اضطراب نویسنده)	۱۸۶۹-۱۹۵۱	آندره ژید: نویسنده (فرانسه) برنده‌ی جایزه‌ی نوبل
آثار ادبی: ورتر، فاوست، آگمونت، نغمه‌های رومی و دیوان شرقی - غربی آثار در پزشکی و علوم طبیعی: تغییر حال گیاهان و تئوری رنگ‌ها	۱۷۴۹-۱۸۳۲ م	یوهان ولفگانگ گوته: شاعر و حکیم (آلمان)
تاریخ فردریک کبیر	۱۷۹۵-۱۸۸۱	توماس کارلایل
دُن کیشوت	۱۵۴۷-۱۶۱۶	سروانتس: نویسنده (اسپانیا)
ادیسه (مجموعه‌ی آداب و اخلاق یونانیان قدیم) و ایلید (از شاهکارهای ادبیات جهان)	قرن هفتم قبل از میلاد	هومر: کهن‌ترین و نامدارترین حماسه‌سرای یونانی
مراعات بهشتی، خوشه‌های خشم (برنده‌ی جایزه‌ی پولیتزر) و موش‌ها و آدم‌ها	۱۹۰۲-۱۹۶۸ م (قرن بیستم)	جان اشتاین بک: نویسنده (آمریکا)
کلبه‌ی عمو تم	۱۸۱۱-۱۸۹۶	هریت بیچراستو
رامایانا (حماسه‌ی معروف هندوان، منظومه‌ای طولانی به زبان سنسکریت درباره‌ی وقایع و جنگ‌های رام و همسر او سیتة)	دوره‌ی باستان	والمیکی: شاعر باستانی هند
مجموعه‌ی «ماه نو و مرغان آواره»	۱۸۶۱-۱۹۴۱	رایبندراناث تاگور: (شاعر هندی)
از یک انسان	متولد ۱۹۴۱ م	محمود درویش: (شاعر فلسطینی)
شعر «در بیابان‌های تبعید»	متولد ۱۹۲۶	جبرا ابراهیم جبرا: (شاعر فلسطینی)
شعر «تو را می‌خوانم» تصویرگر پایداری مردم شیلی	۱۹۰۴-۱۹۷۳	پابلو نرودا (شیلی)
ادب المقاومة فی فلسطین المحتلة		غسان کنفانی: (شاعر فلسطینی)
شرح اشعار متنبی و شرح دیوان بحتری	فوت ۴۴۹	ابوالعلاء معری: شاعر و لغوی معروف عرب (نابینا)
الایام (این کتاب را شادروان حسن خدیو جم با نام «آن روزها» به زبان فارسی ترجمه کرده است.)	معاصر	طه حسین: (ادیب و پژوهشگر مصری)
شعر «مسافر» (در رئای یکی از دوستان شهیدش)	معاصر	محمد کاظم کاظمی

شاعر یا نویسنده	قرن	آثار
مرزبان بن رستم (از شاهان طبرستان)	چهارم	مرزبان‌نامه (که در اوایل قرن هفتم سعدالدین وراوینی آن را به زبان فارسی دري ترجمه کرد).
ابوعلی بلعمی	چهارم	تاریخ بلعمی (ترجمه‌ی تاریخ طبری)
ابوالقاسم قشیری	چهارم	رساله‌ی قشیری
ابوریحان بیرونی؛ عالم و از بزرگان ایران	چهارم و پنجم	تحقیق ماللهند (شرح تحقیقات سفر به هند به همراه سلطان محمود)، آثار الباقیه عن القرون الخالیه، التفهیم لآوائل صناعة التنجیم و قانون مسعودی
خواجه‌عبدالله انصاری (معروف به پیر انصار و پیر هرات) و (ملقب به شیخ الاسلام)، دانشمند و عارف	پنجم	مناجات‌نامه، نصایح، کنز السالکین، الهی‌نامه، زادالعارفین، رساله‌ی دل و جان
فخرالدین اسعدگرگانی؛ شاعر و داستان‌سرا	پنجم	منظومه‌ی غنایی «ویس و رامین» (از داستان‌های قدیمی فارسی منسوب به دوره‌ی اشکانیان)
ابوالحسن علی بن عثمان جلابی هجویری غزنوی؛ عالم عارف	پنجم	کشف‌المحجوب (به نثر روان و پخته در دوره‌ی سامانی)
ناصر خسرو قبادیانی (ملقب به حجت)؛ شاعر و نویسنده	پنجم	دیوان اشعار، سفرنامه، زادالمسافرین، وجه‌دین، خوان اخوان
عنصرالمعالی کیکاووس بن اسکندر	پنجم	قابوس‌نامه (کتابی اخلاقی و تربیتی)
نظام‌الملک (وزیر مشهور سلجوقیان)	-	سیاست‌نامه (سیرالملوک) در پنجاه فصل
نظامی گنجیه‌ای؛ شاعر داستان‌سرا	ششم	مثنوی‌ها: مخزن‌الاسرار، لیلی و مجنون، خسرو و شیرین، هفت‌پیکر (بهرام‌نامه) و اسکندرنامه (شامل دو بخش شرف‌نامه و اقبال‌نامه)
سنایی غزنوی؛ شاعر و عارف (نخستین کسی که افکار و اصطلاحات صوفیانه را با شعر عاشقانه درآمیخت)	ششم	مثنوی حدیقه‌الحقیقه، طریق التحقیق، سیرالعباد إلى المعاد و کارنامه‌ی بلخ
عطار نیشابوری؛ شاعر و عارف	ششم	منطق‌الطیر (یا مقامات الطیور)، الهی‌نامه، مصیبت‌نامه، مختارنامه (به شعر) و تذکره‌الاولیا (به نثر، شرح حال هفتاد و دو تن از عارفان بزرگ)، اسرارنامه (که به مولوی اهدا کرد)
محمدبن منور (نواده‌ی ابوسعید ابوالخیر)	ششم	«اسرارالتوحید فی مقامات الشیخ ابی سعید» (در سه باب نمونه‌ای از شرح‌حال‌نویسی)
جمال‌الدین محمد عبدالرزاق اصفهانی	ششم	ترکیب‌بند مشهور در نعت و ستایش پیامبر
نجم‌الدین رازی (معروف به نجم‌دایه)؛ عارف، شاعر و نویسنده‌ی دوره‌ی مغول (در شاعری به سبک سنایی گرایش داشته)	هفتم	معروف‌ترین اثر او مرصاد العباد من المبدأ الی المعاد (به نثر و در بحبوحه‌ی حمله‌ی مغول نگاشته شده)
امیر خسرو دهلوی؛ شاعر پارسی‌گوی هند (پرو سنایی، خاقانی و سعدی)	هفتم	پنج مثنوی (به تقلید از نظامی)
سعدی شیرازی؛ شاعر و نویسنده	هفتم	سعدی‌نامه یا بوستان (در سال ۶۵۵ هـ بر وزن شاهنامه و در ده باب) و گلستان
فخرالدین عراقی؛ عارف و شاعر	هفتم	لمعات
جلال‌الدین محمدبن بهاء‌الدین محمدبن حسین الخطیبی (معروف به مولوی یا ملای روم)؛ شاعر و عارف	هفتم	مثنوی معنوی، دیوان شمس (به شعر) و مجالس سبعه و فیه‌ما فیه و مکاتیب: (به نثر)
عظاملک جوینی	هفتم	تاریخ جهان‌گشای جوینی (تاریخی-ادبی) و شرح حمله‌ی تاریخی مغولان به ایران
خواجوی کرمانی؛ (شاعر معاصر حافظ)	هشتم	خمس به سبک نظامی: ۱- همای و همایون ۲- گل و نرگس ۳- روضه‌الانوار ۴- کمال‌نامه ۵- گوهرنامه و غزلیات شیوا
مجد خوافی؛ نویسنده	هشتم	روضه‌ی خلد (به تقلید از گلستان)
عبید زاکانی (نظام‌الدین عبدالله)؛ طنزپرداز و شاعر	هشتم	رساله‌ی دلگشا، اخلاق‌الاشراف، موش و گربه
عبدالرحمان جامی؛ شاعر و نویسنده	نهم	آثار منظوم: هفت اورنگ (تقلید از خمسه‌ی نظامی) شامل هفت مثنوی: ۱- سلسله‌الذهب ۲- سلامان و ابرار ۳- تحفة‌الاحرار ۴- سبحة‌الابرار ۵- یوسف و زلیخا ۶- لیلی و مجنون ۷- خردنامه‌ی اسکندری بعضی از آثار نثر او عبارت‌اند از: نقدالتصوف، نفحات الانس، لواطیح و لوامع
دولتشاه سمرقندی	نهم	تذکره‌الشعرا (شرح حال شعرا از رودکی تا قرن نهم)

آثار	قرن	شاعر یا نویسنده
به‌خاطر «ترجیع‌بند عرفانی» شهرت فراوانی کسب کرده است.	دوازدهم	سیداحمد هائف اصفهانی(شاعر دوره‌ی افشاریان و زندیان) در غزل پیرو سعدی و حافظ
الکشاف فی تفسیر القرآن	فوت ۵۳۸	زمخشری: استاد تفسیر و حدیث و لغت و علوم بلاغی
تاریخ و صاف(به بخشی از تاریخ مغول پرداخته و نمونه‌ای از سبک مصنوع و متکلف است).	-	وصاف الحضرة